

Història social i econòmica de l'antiguitat

Codi: 100339

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500241 Arqueologia	OT	3	1
2500241 Arqueologia	OT	4	1
2500501 Història	OB	2	1
2503702 Ciències de l'Antiguitat	OB	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Jordi Cortadella Morral

Correu electrònic: jordi.cortadella@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

La llengua vehicular a tots els grups serà el català, si bé la matèria al grup 2 s'impartirà en general en castellà.

Equip docent

Borja Antela Bernardez

Joan Oller Guzman

Prerequisits

No existeix cap prerequisit específic, si be és recomanable que els estudiants interessats tinguin nocions bàsiques d'Història Antiga.

Objectius

L'assignatura es centrarà en l'anàlisi dels processos socials i dels sistemes econòmics generats als mons pròxim-oriental i greco-romà. A més d'abordar els elements socials i econòmics propis dels estats pròxim-orientals, així com de grecs i romans, plurals i en continua evolució, s'analitzarà l'impacte que va tenir l'expansió comercial i militar protagonitzada per aquests en els seus respectius àmbits geogràfics d'actuació, tractant casos concrets d'estudi.

Al final del curs, l'alumne ha d'assolir un coneixement bàsic de les principals estructures socials i econòmiques tant del món pròxim-oriental com del greco-romà, així com ser capaç d'analitzar, processar i interpretar qualsevol mena de material addicional, tant fonts primàries com secundàries (bibliografia), demostrant una primera assimilació dels principis bàsics de la metodologia de la recerca històrica.

Competències

Arqueologia

- Contextualitzar i analitzar processos històrics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia.

Història

- Avaluar críticament les fonts i els models teòrics per analitzar les diverses etapes històriques.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dominar els conceptes bàsics diacrònics i temàtics propis de la ciència històrica.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Ciències de l'Antiguitat

- Aplicar els principals mètodes, tècniques i instruments per a l'anàlisi històrica.
- Comprendre i interpretar l'evolució de les societats antigues de la Mediterrània -des de la civilització egípcia fins el desmembrament de l'Imperi romà d'Occident- a partir de l'anàlisi de les realitats política, històrica, social, econòmica i lingüística.
- Expressar-se oralment i per escrit en el llenguatge específic de la història, de l'arqueologia i de la filologia, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Reconèixer l'impacte d'alguns aspectes rellevants del món antic en la cultura i la societat contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar de manera crítica els discursos divulgatius, especialment en relació amb la ideologia i els biaixos etnocèntrics i sexistes.
2. Analitzar els processos d'aculturació entre els pobles de l'antiguitat clàssica.

3. Analitzar els processos històrics que condueixen als conflictes bèl·lics.
4. Analitzar les qüestions clau que permetin abordar l'estudi dels fenòmens històrics des d'una perspectiva de gènere.
5. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
6. Aprendre de manera autònoma.
7. Avaluar críticament els models que expliquen l'Època Antiga.
8. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
9. Comunicar-se tant oralment com per escrit en l'idioma propi o en una tercera llengua utilitzant la terminologia i les tècniques pròpies de la historiografia.
10. Conèixer els debats historiogràfics principals referents a l'antiguitat.
11. Coordinar el treball de caràcter interdisciplinari amb altres equips.
12. Descriure les estructures econòmiques, socials i polítiques de les societats clàssiques.
13. Desenvolupar la capacitat d'anàlisi i síntesi històrica.
14. Dominar en el grau necessari els idiomes rellevants per a la pràctica professional.
15. Dominar l'estructura diacrònica general del passat.
16. Dominar la història universal de l'antiguitat.
17. Dominar la lectura de textos històrics escrits en suports diversos.
18. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
19. Explicar els debats historiogràfics principals referents a l'antiguitat.
20. Explicar els principals fets històrics de l'Egipte antic i del món grecoromà.
21. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
22. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
23. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
24. Identificar el context en que s'inscriuen els processos històrics
25. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
26. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
27. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets
28. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
29. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
30. Integar l'estudi de la Catalunya antiga al discurs històric general i assenyalar-ne les singularitats.
31. Interpretar i analitzar les fonts documentals.
32. Interpretar les fonts materials i el registre arqueològic.
33. Interpretar textos històrics en relació amb els contextos arqueològics.
34. Organitzar i planificar la cerca d'informació històrica.
35. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
36. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
37. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.
38. Relacionar els elements i els factors que intervenen en el desenvolupament dels processos històrics.
39. Relacionar els textos històrics amb els seus contextos arqueològics.
40. Saber llegir textos històrics escrits en suports diversos.
41. Transmetre els resultats de la recerca arqueològica i comunicar conclusions, de manera clara, tant oralment com per escrit, a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
42. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina.
43. Utilitzar els recursos informàtics propis de l'àmbit d'estudi de la història.

Continguts

- 1.- Història de la disciplina.
- 2.- Conceptes econòmics. Karl Polanyi.
- 3.- Economia i societat al POA. La figura del mercader.
- 4.- Economía i societat a l'Egipte faraònic.

5.- Estructures socioeconòmiques del món greco-romà. La *pólis* i la *ciuitas*.

6.- Formes de dependència.

7.- *Territorium*.

8.- *Negotium*.

9.- *Otium*.

Metodologia

- Assistència a sessions teòriques dirigides pel professor/a.
- Lectura comprensiva de textos i interpretació de mapes, gràfiques, documents arqueològics.
- Realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics.
- Estudi personal.

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	35	1,4	5, 7, 10, 12, 15, 16, 19, 24, 27, 31, 40, 42
Estudi comprensiu de textos i documents de l'antiguitat	5,5	0,22	1, 5, 17, 31, 32, 39, 40
Tipus: Supervisades			
Tutories	15	0,6	9, 10, 19, 34, 40
Tipus: Autònomes			
Estudi personal. Lectura comprensiva de textos i intepretació de documents	45	1,8	1, 7, 8, 13, 17, 31, 34, 40
Redacció de ressenyes, treballs i anàlisis	15	0,6	5, 8, 9, 11, 13, 14, 18, 21, 22, 23, 29, 34, 35, 36, 41, 42, 43

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es farà a partir de 2 notes:

1.- AVALUACIÓ CONTÍNUA (60% nota global). Es plantejaran 2 activitats pràctiques obligatòries de les quals caldrà lliurar un treball escrit, amb l'obligació per part de l'estudiant d'utilitzar bibliografia especialitzada. Les activitats pràctiques consistiran en:

a) Activitat bibliogràfica i de disseny de recerca (30%).

b) Activitat de fonts primàries i comprensió lectora (30%).

2.- AVALUACIÓ PROVA ESCRITA (40% nota global): Es farà un Examen final, que consistirà, d'una banda, en 2 preguntes a desenvolupar (relatives a temes transversals) a triar-ne una (25%) i, d'altra banda, un comentari de text (d'una font primària o secundària) (15%). La prova es farà en horari de classe (90 min.).

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 40% de les activitats d'avaluació.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Cal recordar que tant la metodologia docent com l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, assegurant que tot l'estudiantat hi pot accedir.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat Bibliogràfica	30%	17	0,68	6, 8, 11, 14, 23, 34, 35, 36, 38, 40, 43
Activitat de fonts i comprensió lectora	30%	16	0,64	1, 3, 4, 8, 11, 13, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43
Examen	40%	1,5	0,06	1, 2, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 27, 29, 31, 33, 38, 40, 42

Bibliografia

Pròxim Orient i Egipte.

- GELB, I.J., *Historia de la escritura*, Alianza, Madrid 1993.
- GONZÁLEZ-WAGNER, C., *El Próximo Oriente Antiguo*, Síntesis, Madrid 1993.
- GRIMAL, N., *Historia del Antiguo Egipto*, Akal, Madrid 1996.
- KEMP, B.J., *El Antiguo Egipto. Anatomía de una civilización*, Crítica, Barcelona 1992.
- KLIMA, J., *Sociedad y cultura en la Antigua Mesopotamia*, Akal, Madrid 1983.
- LIVERANI, M., *El Antiguo Oriente. Historia, sociedad y economía*, Crítica, Barcelona 1995.
- MARGUERON, I.-C., *Los mesopotámicos*, Cátedra, Madrid 2002.
- MESKELL, L., *Private Life in New Kingdom Egypt*, Princeton 2002.

- PADRÓ, J., *Historia del Egipto faraónico*, Alianza, Madrid 2001.
- REDMAN, C.L., *Los orígenes de la civilización*, Crítica, Barcelona 1990.
- ROBINS, G., *Women in Ancient Egypt*, Cambridge 1993.
- SERRANO, J.M., *Textos para la historia antigua de Egipto*, Cátedra, Madrid 1993.
- SHAW, I. (ed.), *The Oxford History of Ancient Egypt*, OUP, Oxford 2000.
- SNELL, D., *A Companion to Ancient Near East*, Blackwell, Oxford 2005.
- TRIGGER, B.G. et alii, *Historia del Egipto Antiguo*, Crítica, Barcelona 1997.
- VAN DE MIEROOP, M., *A History of the Ancient Near East*, Blackwell, Malden 2007.

Grècia i Roma.

- ANNEQUIN, J. et alii, *Formas de explotación del trabajo y relaciones sociales en la Antigüedad clásica*, Madrid 1979.
- ARIÉS, P.; DUBY, G. (dirs.), *Historia de la vida privada, 1*, Taurus, Madrid 1992.
- AUSTIN, M.M.; VIDAL-NAQUET, P., *Economía y sociedad en la Grecia Antigua*, Barcelona 1986.
- BADIAN, E., *Roman Imperialism in the Late Republic*, Blackwell, Oxford 1968.
- BRUNT, P.A., *Conflictos sociales en la República romana*, Buenos Aires 1973.
- CANTARELLA, E., *La mujer romana*, Santiago de Compostela 1991.
- CARANDINI, A., *L'Anatomia della Scimmia*, Turín 1979.
- COTTERELL, A., *Los orígenes de la civilización europea*, Crítica, Barcelona 1986.
- CRAWFORD, M.H., *Coinage and Money Under the Roman Republic*, Londres 1985.
- DE LA VILLA, J. (ed.), *Mujeres de la Antigüedad*, Alianza, Madrid 2004.
- DE MARTINO, F., *Historia económica de la Roma antigua (2 vols.)*, Akal, Madrid 1985.
- DOMÍNGUEZ MONEDERO, A., *La Polis y la expansión colonial griega*, Síntesis, Barcelona 1991.
- DOMÍNGUEZ MONEDERO, A., *Solón y Atenas*, Alianza, Madrid 1999.
- ECKSTEIN, A., *Mediterranean Anarchy, Interstate War and the Rise of Rome*, Berkeley 2006.
- ERDKAMP, P. (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Blackwell, Oxford 2007.
- ÉTIENNE, R., *La vida cotidiana en Pompeya*, Temas de Hoy, Madrid 1992.
- FANTHAM, E. et alii (eds), *Women in the Classical World*, Nova York 1994.
- FINLEY, M.I., *El mundo de Odiseo*, FCE, México 1961.
- FINLEY, M.I., *Economía y sociedad en la antigua Grecia*, Crítica, Barcelona 1984.
- FINLEY, M.I. (ed.), *Estudios sobre Historia Antigua*, Akal, Madrid 1981.
- FORNIS, C., *Esparta: historia, sociedad y cultura de un mito*, Crítica, Madrid 2003.

- GARNSEY, P.; SALLER, R., *El Imperio Romano. Economía, sociedad y cultura*, Crítica, Barcelona 1990.
- GREENE, K., *The Archaeology of the Roman Economy*, Berkeley 1986.
- GRIMAL, P., *La formación del Imperio romano*, Siglo XXI, Madrid 1990.
- HARRIS, W.V., *Guerra e imperialismo en la Roma republicana*, Siglo XXI, Madrid 1989.
- HINDESS, B.; HIRST, P.Q., *Los modos de producción precapitalistas*, Barcelona 1977.
- HOPKINS, K., *Conquistadores y Esclavos*, Barcelona 1981.
- HUMBERT, M., *Institutions politiques et sociales de l'Antiquité*, Précis Dalloz, París 1986.
- KOVALIOV, S.I., *Historia de Roma*, Akal Textos, Madrid 1973.
- LÉVÊQUE, P., VIDAL-NAQUET, P., *Clisthène l'Athénien*, Les Belles Lettres, París 1964.
- LYNN, S., MACINTOSH, J. (eds.), *Women in Antiquity*, Routledge, Londres 2016.
- MARROU, H.-I., *Historia de la educación en la Antigüedad* (2 vols.), Akal, Madrid 1985.
- MORLEY, N., *Trade in Classical Antiquity*, Cambridge 2007.
- MOSSÉ, C., *Les institutions politiques grecques*, Armand Colin, París 1967.
- MOSSÉ, C., *Historia de una democracia: Atenas*, Akal, Madrid 1987.
- MOSSÉ, C., *La mujer en la Grecia Antigua*, Nerea, Madrid 1990.
- NICOLET, C., *Roma y la conquista del mundo mediterráneo* (2 vols), Labor, Barcelona 1982.
- OLIVA, P., *Esparta y sus problemas sociales*, Akal, Madrid 1983.
- PEACHIN, M., *The Oxford Handbook of Social Relations in the Roman World*, Blackwell, Oxford 2014.
- PLÁCIDO, D., *Introducción al Mundo Antiguo: problemas teóricos y metodológicos*, Madrid 1993.
- PLESSIS, P. et alii (eds.), *The Oxford Handbook of Roman Law and Society*, Blackwell, Oxford 2016.
- POMEROY, S., *Diosas, Rameras, Esposas y Esclavas*, Akal, Madrid 1991.
- POMEROY, S. et alii, *La Antigua Grecia*, Crítica, Barcelona 2001.
- ROLDÁN, J.M., *El Imperialismo romano: Roma y la conquista*, Síntesis, Madrid 1994.
- ROSENSTEIN, N.; MORSTEIN, R. (eds.), *A Companion to the Roman Republic*, Blackwell, Oxford 2006.
- ROUGÉ, J., *Les institutions romaines*, Armand Colin, París 1969.
- RÜPKE, J. (ed.), *A Companion to Roman Religion*, Blackwell, Oxford 2011.
- SCHEIDEL, W. et alii (eds.), *The Cambridge Economic History of the Greco-Roman World*, Cambridge 2007.
- SNODGRASS, A., *Archaic Greece: The Age of Experiment*, Londres 1980.
- STAERMAN, E.M.; TROFIMOVA, M.K., *La esclavitud en la Italia Imperial*, Madrid 1979.
- STE. CROIX, G.E.M., *La lucha de clases en el mundo griego antiguo*, Crítica, Barcelona 1988.
- STRUVE, V.V., *Historia de la Antigua Grecia*, Akal Textos, Madrid 1979.

- SYME, R., *La Revolución Romana*, Taurus, Madrid 1989.
- VEYNE, P., *La sociedad romana*, Madrid 1990.
- VLACHOS, G.C., *Les sociétés politiques homériques*, PUF, París 1974.
- WINTERLING, A., *Politics and Society in Imperial Rome*, Blackwell, Oxford 2009.

Programari

Cap.